

**K. Myśliwiec, B. Ruszczyk, F.
Pawlicki, H. Meyza, T. Herbich, K.
Zagórska, J. Dobrowolski, G.
Wyrzykowski**

Tell Atrib. Delta Centralna

Informator Archeologiczny : badania 20, 250-251

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

naczyń ceramicznych dużych rozmiarów. W zawartości tych naczyń znaleziono duże ilości zwęglonych szczątków roślinnych i zwierzęcych, a także odciśki pieczęci cylindrycznych wykonane na bryłach gliny - pierwotnych zamknięciach otworów tych naczyń. Na ściankach niektórych naczyń znajdowały się tzw. znaki garncarskie. W centralnej komorze większego grobu i bocznej - mniejszego, znaleziono szkielety /bez czaszek/ bydła.

Oba groby wykazują wiele podobieństw do pochówków o podobnej konstrukcji i wielkości znanych z rejonu Memfis i północnego Egiptu /Hierakonpolis, Abydos/, a więc z obszarów, które odegrały kluczową rolę w procesie formowania się państwowości staroegipskiej.

Oba groby z Minshat Abu Owar, wyjątkowe na tym cmentarzysku, niewątpliwie były miejscami pochówku członków elity lokalnej grupy społecznej i miejscowego organizmu proto-państwowego; o tych organizmach mamy, jak dotąd, tylko skromne informacje pisane i ikonograficzne z tego okresu /około 3300 - 3100 p.n.e./.

TELL ATRIB
Delta Centralna

Uniwersytet Warszawski
Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze

Badaniami kierował prof. dr Karol Mysliwiec ZAS PAN -
kierownik wykopalisk; dr Barbara Ruszczyk, dr Franciszek Pawlicki / Muzeum Narodowe w Warszawie/,
mgr Henryk Meyza /ZAS PAN/, mgr Tomasz Herbich /IHKM PAN/, mgr Katarzyna Zagórska /Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze/ -
archeolog; mgr Jeronim Dobrowolski - architekt;
Grzegorz Wyrzykowski - fotograf.

Dziewiąty sezon prac /9.09.-31.10.1986/.

Zespół architektoniczny z okresu rzymskiego i bizantyńskiego.

Badania koncentrowały się we wschodniej części obszaru przylegającego do Komu Sidi Jusuf i stanowiły rozszerzenie w kierunku północnym: sondażu w sektorze IV, gdzie rozpoczęto wykopaliska w 1985 r. Odkryto tu rozległy zespół architektury miejskiej okresu rzymskiego i bizantyńskiego, noszący ślady wielokrotnej przebudowy. Zachowały się fundamenty domów i dolna część murów zbudowanych najczęściej z cegły suszonej, a także kilka ciągów kanalizacji miejskiej wykonanych z cegły palonej pokrytej grubą warstwą tynku.

Centralną część odkrytego zespołu stanowi willa rzymska złożona z wielu pomieszczeń, których funkcje i wzajemne relacje zmieniała się w trakcie późniejszej przebudowy. Wewnętrzne lico murów tej budowli pokryte jest sześciu warstwami tynków, z których każda nosi pozostałości polichromii o wzorach geometrycznych imitujących płytowanie kamienne. Na osi tej budowli znajduje się ciąg pomieszczeń o charakterze rekreacyjnym. Największe z nich, zamykające willę od południa, ma dobrze zachowaną posadzkę z płyt wapiennych. Wzdłuż jednej ze ścian tego pomieszczenia usytuowana jest szeroka ława o pełnym wnętrzu, zbudowana z cegły palonej. Do niej przylega konstrukcja o kształcie litery "L", która mogła być ro-

dziejem miniaturowego ogródka, składa się bowiem wyłącznie z ceglanej obudowy pasa ziemi, w którym nie ma śladów żadnej konstrukcji. Monumentalne wejście, z którego zachowały się filery /cegła suszona/ i szeroki próg /cegła palona/, prowadził do tego pomieszczenia od strony północnej, gdzie znajdował się szeroki przedsionek o charakterze atrium z basenem pośrodku. W trakcie późniejszej przebudowy basen ten otrzymał po stronie wewnętrznej próg obiegający jego ściany. W próg ten wbudowane są naczynia ceramiczne średniej wielkości, będące pojemnikami o szerokim wylewie. Umieszczone w pozycji poziomej, mogły one stanowić rodzaj ocienionych zatok dla dekoracyjnych rybek pływających w basenie. Naczynia wbudowane są w narożniki basenu i pośrodku każdej z jego ścianek, a umocowane są grubą warstwą cementu.

Pomieszczenia przylegające do willi od południa mają charakter gospodarczy. Niektóre spośród nich stanowiły magazyny z naczyniami zasobowymi i amforami wbudowanymi w posadzkę. W ich konstrukcji użyto ponownie dużych bloków wapiennych pochodzących z budowli wcześniejszych, być może ptolemejskich. Pomieszczenia te sąsiadują z podwórzami, na których odkryto pozostałości pieców służących zapewne do produkcji wapna.

Bogaty materiał ceramiczny zawiera przede wszystkim dużą ilość naczyń produkcji egipskiej i importowanych, wśród nich stemplowane łańdże z inskrypcjami greckimi i łacińskimi. Najliczniej reprezentowana jest ceramika rzymska i bizantyjska, niemniej procent ceramiki ptolemejskiej dowodzi najwyraźniej wcześniejszej, hellenistycznej zabudowy tego terenu. Podobnie przedstawia się pod względem chronologii materiał numizmatyczny obejmujący ok. 200 monet, których część jest dobrze zachowana. Figurki terrakotowe są najczęściej wyobrażeniami bóstw egipskich i greckich, takich jak Harpokrates, Bes, Izyda, Wenus, i Sarapis. Bóstwa te przedstawione są też w reliefie na niektórych lampkach oliwnych okresu rzymskiego znalezionych podczas tej kampanii. Listą obiektów ruchomych uzupełniają fragmenty posągów i figurek kamiennych oraz fajansowych, a także naczyń szklanych.

N O R W E G I A

STORVÅGAN, komuna VÅGAN,
Okręg Nordland

Polska Akademia Nauk, Instytut
Historii Kultury Materialnej
w Warszawie

Tromsø Universitetet, Institut for
Samfunnsvitenskap

Badaniami kierowali: ze strony norweskiej dr Reidar Bertelsen, ze strony polskiej dr Przemysław Urbańczyk. W badaniach wzięli udział dr Andrzej Śuko z IHKM PAN. Czwarty sezon badań terenowych - po badaniach sondażowych w 1975 r. i 1983r. oraz wykopaliskach w 1985r.

Stanowisko leży na podstawie niewielkiego półwyspu w południowej części wyspy Austvågøya w archipelagu Lofotów. Badania w sezonie 1986 r. były kontynuacją prac rozpoczętych w poprzednim roku /por. Informator 1985/. w ramach wieloletniej umowy o współpracy naukowej IHKM z Uniwersytetem w Tromsø...